

Titel

Ik zal nooit de vrouw op de Meeuwenstraat vergeten. Het is het jaar 2000, de zomer is voorbij. Het is 28 september, het KPN-gebouw van Renzo Piano wordt opgeleverd. Op de Kop van Zuid is het feest. Er wordt gespeeld door prominente mensen, gekleurde ballonnen vliegen de lucht in. Talloze fotografen leggen de opening van het gebouw vast. Er is ook een cameracrew. Later, op het journaal, zal heel Nederland kunnen zien hoe de maasstad internationale allure verkrijgt. New York in Nederland, Manhattan in Rotterdam.

Maar niet ver van deze plek, hemelsbreed nog geen vijfhonderd meter, is een ploeg van RTV Rijnmond neergestreken. Drie mensen – een cameraman, een geluidsman en een presentator – staan voor een huisdeur op het Noordereiland. Ze bellen aan bij een benedenwoning. Er wordt opgedaan door een oude man. Laten we hem voor het gemak Wim van Buuren noemen. De presentator vraagt Wim van Buuren of hij hem een vraag mag stellen over ‘het nieuwe gebouw aan de overkant’, de camera loopt. Wim van Buuren kijkt een beetje verbaasd, alsof hij denkt: *Welk nieuw gebouw?* De presentator moet zijn gedachten lezen want hij wijst het KPN-gebouw aan en somt de feiten op: 98 meter hoog, 23 verdiepingen, een helling van 6%. Dan laat hij een goed getimedede stilte vallen, waarna hij zegt: ‘En een billboard van 90 bij 40 meter. Duizend groene lampen die een zogenaamde lichtkrant vormen. Dag en nacht beeld en reclame!’ Weer een stilte. ‘Wat vindt u daarvan meneer Van Buuren?’

Er komt geen reactie. Althans, Wim van Buuren vindt er niet veel van. Hij is 79 jaar oud. Hij heeft vrede met de dingen. Zijn stad is ooit gebombardeerd. Gebouwen die herrijzen doen hem vreugde.

Wim van Buuren wordt later op de montagetafel vakkundig weggesneden uit de uitzending. Dit is niet wat RTV Rijnmond wil laten zien. Twee huizen verder heeft de cameraploeg meer geluk. Ans de Vries, laten we haar zo maar noemen, doet de deur open met breinaalden in haar hand. Het is de eerste keer dat ze op tv komt. Na afloop van het interview zal ze de groeten doen aan haar kleinkinderen in Oudewater, maar de cameraman heeft dan al op stop gedrukt.

De presentator hoeft deze keer niet de feiten van het KPN-gebouw op te noemen. Als hij Ans de Vries vraagt wat ze van het nieuwe gebouw aan de overkant vindt, krijgt hij meteen een reactie. ‘Ik vind het he-le-maal niets,’ zegt Ans de Vries. ‘En ik word he-le-maal gek van die groene lampen! Alsof de Marsmannetjes zijn geland.’ Ze vertelt dat ze al meer dan twintig jaar aan de Meeuwenstraat woont en dat dit de rustigste straat van Rotterdam is. Maar dat ze nu wil verhuizen, omdat ze ‘vanuit de woonkamer, de slaapkamer, de badkamer én de keuken’ die lampen ziet.

‘Ik hoop natuurlijk dat het gebouw omvalt,’ zegt Ans de Vries op een gegeven moment. De presentator laat een korte stilte vallen. Daarna zegt hij: ‘Omvallen?’ Ans de Vries verklaart zich nader, ze heeft op de radio gehoord dat de gevel van het KPN-gebouw even scheef staat als de Toren van Pisa. ‘Dus de kans is aanwezig dat het gebouw binnenkort omvalt, zo in de Nieuwe Maas.’

De camera draait, het KPN-gebouw wordt in beeld gebracht. Op de gevel wordt *Snake* gespeeld. De lichtkrant wordt voor zestig procent verzorgd door KPN, voor twintig procent door de gemeente Rotterdam en voor nog eens twintig procent door de Willem de Kooning Academie. Wie zal er *Snake* spelen? Een verveelde werknemer? De burgemeester? De student? Terwijl er traag wordt uitgezoomd op het gebouw van Renzo Piano, is de stem van Ans de Vries nog eenmaal te horen: ‘Misschien staat het er volgend jaar niet meer.’

Daar houdt het item op, dít wilde RTV Rijnmond laten zien. Maar er is nog meer. Wie in de kelders van de regionale omroep zoekt naar banden van 28 september 2000, die stuit ook op beelden van Ans de Vries die haar breinaalden geëmotioneerd voor de camera houdt. ‘Ik ben bezig met een kabeltrui voor mijn man,’ zegt ze met een trillende stem tegen de presentator. ‘Maar door die groene lampen kan ik me niet concentreren. De mouwen zijn veel te lang geworden en de boord is vierkant. Kijk maar! Ik heb nog nooit een vierkanten boord gebreid.’ En vlak voordat Ans de Vries haar groeten overbrengt aan haar kleinkinderen in Oudewater, roept ze: ‘Mijn trui! Mijn trui is mislukt door dat gebouw!’

Het KPN-gebouw van Renzo Piano is niet opgenomen in de tentoonstelling *Strijd om de Stad*. Wel veertig andere controversiële ontwerpen uit de grootste architectuurcollectie ter wereld. Gebouwen waar meer om te doen was dan een kabeltrui, maar toch ook gebouwen waarvan men naarstig hoopte dat ze op een dag om zouden vallen. Als ze al gerealiseerd waren. Van de veertig ontwerpen die *Strijd om de Stad* toont, zijn er twaalf niet uitgevoerd. Waarbij moet worden opgemerkt dat het ontwerp van de Zwarte Madonna van Carel Weeber is uitgevoerd, maar dat het gebouw onlangs tegen de vlakte is gegaan. Alleszins geen vrije val, overigens.

De Zwarte Madonna werd door vele mensen als het lelijkste gebouw van Nederland gezien. De zus van Ans de Vries, laten we haar voor het gemak Tilly de Vries noemen, zei op zeventien maart 2002 het volgende tegen een verslaggever van Stadsomroep Den Haag: ‘Het is geen pretje om tegenover De Zwarte Madonna te wonen. Nee, dat is het zeker niet! Ik doe al jaren geen oog dicht. Het is alsof je tegenover een gigantisch spookhuis woont.’ En met gevoel voor dramatiek voegde Tilly de Vries na een korte stilte hieraan toe: ‘Mijn handen trillen continu. De laatste trui die ik heb gebreid zag eruit als een pizzabodem die te lang in de lucht is gedraaid.’ De verslaggever van Stadsomroep Den Haag moest de trui aanschouwen en hij beaamde dat het kledingstuk veel weg had van een mislukte pizza. Hier zijn helaas geen beelden van.

Toen De Zwarte Madonna in 2007 eindelijk tegen de vlakte ging, werd Tilly de Vries weer geïnterviewd. Ze was in een jubelstemming en brulde door de microfoon: ‘We hebben gewonnen! We hebben gewonnen!’ Ook andere buurtbewoners vierden feest. Er werden speakers buitengezet en niet veel later werd ook de polonaise gedanst. Het was lang geleden dat er zo uitbundig feest was gevierd, om precies te zijn, dat was op 25 juni 1988, toen Nederland Europees Kampioen werd door de Sovjet Unie te verslaan.

Wat architectuur allemaal in de mens kan losmaken. Dat is, in een notendop, waar de tentoonstelling *Strijd om de stad* over gaat. Oog om oog, steen om steen.

In dit licht bezien is het dan ook op zijn minst gedurfd te noemen dat het Nederlands Architectuur instituut haar deuren tegelijk opent voor *Architectuur als noodzaak*. In de publicatie bij deze tentoonstelling schrijft een man, laten we hem voor het gemak Ole Bouman noemen: ‘Deze architectuur gaat niet over hoe mooi ze eruit ziet, maar over het beste resultaat.’ (Over provoceren gesproken.) De ontwerpen die volgen, zijn duurzaam, zelfvoorzienend en CO₂ neutraal. Maar mooi? Nee, niet bepaald. Je vraagt je dan ook af hoeveel gebouwen er zullen worden gerealiseerd. Of beter: hoe weinig. Een troost voor sommigen is misschien dat duurzame gebouwen niet voor eeuwig zijn. Architect Reinier de Graaf legde onlangs uit dat het Office for Metropolitan Architecture bezig is met een duurzaam gebouw dat na vijftien jaar kan worden

afgebroken. Kwestie van wat bouten en schroeven losdraaien. En dan het bouw materiaal recyclen voor een nieuw gebouw.

Toen Ans de Vries dit hoorde op de tv, liet ze haar breinaalden uit haar handen vallen. Ze moest denken aan een aflevering van Kassa waarin een sportschoenenfabrikant, laten we die voor het gemak Nike noemen, werd beschuldigd schoenen te maken waarvan de zolen al na een jaar versleten waren. Dit uiteraard zodat de consument nieuwe schoenen moest kopen en de fabrikant goud geld verdiende.

‘Duurzaamheid,’ mompelde Ans de Vries. ‘Oplichterij.’

Dat was het voor nu, maar houd uw radio en tv goed in de gaten.

Ernest van der Kwast (1981) is schrijver. In april verschijnt zijn nieuwe boek, Mama Tandoori.